EXTREMA AMERICÆ
Versus Boream, ubi
TERRA NOVA
NOVA FRANCIA, Adjacentiaq.
Amstelędami Io: Blaeu Exc.
Septentrio.
Meridies
Occi dens.
Ori ens.
60
55
50
45
Fretum Hudson
Hope Advanced
Lomle Inlet
Buttons Illes
Hoÿberghen
TERRA
DE
LABRADOR
Swarte hoeck
Schild padde
Steijle hoeck
Cardinaels hoedt
Sadel Eÿlandt
Ganse Baÿ
Sÿbolds hoeck
Iwenhuÿsens hoeck
Slapers haven
Clapmuts baÿ
Noot haven
Orange bay
Zuÿdoost hoeck
Antonis hoeck
Cameels hoeck
Hollandsche Bay
Laeghe hoeck
TERRA
DE CORTE: REA: LIS.
FRETVM DAVIS.
Brielse haven
C. Confort
GROEN LAN: DIA.
C. Desolation
C. Goede hoepe
Withe Cape
C. Farewel
C. Discord
Croix Blanche
Esquimaux
Brest
La grande baÿe
Chisdec
Baÿe des Rochers
GOLFE DE S. LAVRENS.
Belle Isle
I. Fichot
C. de Grat
Groÿe
C. Rouge
Belle Isle
Conch
C. Pointu
Baÿe de Orge
Les Isles a Chavaux
Isle aux Apovois
Baÿe Blanche
I. das Aves
C. S. Iean
I. des Fougues
Fra laÿe
I. de Moÿ
C. de Bona vista
Baye S. Claire
I. de Bacalaos
TERRA NOVA.
Baÿe S. George
C. de Auguille
Port du Cap de Raÿe
Les Vierges
Perguisca
Dos patos
Trinite
Baÿe de Conception
Ensenada grande
C. S. Fresaye
C. S. Francisco
I. S. Iean
Frinouse
C. de Esphera
I. d'Espoirs
Abra de Brigas
Agua Fuerte
Rennosa
C. de Raze
Baÿe des tres passez
C. S. Marie
Chappeau rouge
Baÿe du S. Esprit
Isles S. Pierre
Baÿe Ste Claire
C. d'Raÿe
I. S. Paul
C. S. Laurens
Niganis
C. Enfumé
Gransibou
C. Breton
Port aux Anglois
Newport
Cibo
C. S. Antoine
Baÿe de Campseau
Port de Savalette
I. de Sable
Passage de Campseau
Antÿcostÿ
Port aux Ours
C. des Rosiers
Gaspaÿ
Baÿe des Molues
I. Persee
I. Bonne aventure
Banc des Orphelins
I. aux Oseaux
I. Brion
I. Ramees
La Magdelene
C. de Isle S. Iean
I. S. Iean
Miscou
Baÿe de Chaleu
Iregataÿ
Baÿe du petit Misamichÿ
NOVA
FRAN
CIA
Montaignars
Sauvages
Bersiamiste
Port Neuf
Basse de S. Marie
Baÿe des Ballaines
S. Marguerite
Les quemain
Port sa l'Esguille
Iadoussac
Sault de Mõ morancÿ
C. d'Tourmente
Isles aux Coudres
Quebecq
C. d'Levÿ
R. S. Antoine
R. S. Charles
Le Bicq
R. des Savages
S. Barnabe
Montane
C. d'Chate
M. Notredame
R. de Gaspay
Chasse des Elans
R. S. Iean
R. de Chaleu
Abenacquionoict
Etechemins
NORVMBEGA
S. Croix
Pemtegouet
Lac de Quinibequi
Chouacoet
I. de Bacchus
Horsaines
I. aux Corneilles
I. haute des monts deserts
Port aux coquilles
Menane
Baÿe Francoise
C. d'Poitrincourt
C. des mines
Baÿe d'Gennes
I. Longue
Port Royal
Baÿe S. Marie
Petit Passage
S. Marguerite
Souricois
R. platte
C. Forchu
I. aux Tangueux
Isles aux loups marins
Baÿe Courante
C. Negre
C. de Sable
Ports a. b
Port au Mouton
Port au Rossignol
C. de la heue
I. des Martyres
Baÿe Saine
Sesambre
Port de S. Helene
Baÿe de toutes Isles
L'Isle verte
Isles Ranges

Pugsley 39.

NOVA FRANCIA,
& Terræ adjacentes.

INitium Atlantis nostri fuit ab Arctica. Europam à partibus Borealioribus inchoavimus; eundem in America describenda ordinem servabimus. Complectitur autem Septentrionalis America plurimas regiones amplissimasque Provincias, paucis exceptis hactenus fere incognitas, aut leviter & juxta littora tantum notas: nam præter Hispaniam Novam & Provincias quæ illam ad sinum Californiæ usque contingunt, exigua tantum cæterarum quæ Mediterraneæ sunt, notitia ad nos pervenit. Exordiemur itaque à Nova Francia, sic dicta à Francis, non quod ab illis primum inventa fuerit: (nam ante Britannorum & Normannorum è Gallia ad has terras navigationes, magna pars oræ maritimæ à Ioanne & Sebastiano Cabote Venetis, Henrici VII, Anglorum Regis auspiciis non modo lustrata, sed & delineata fuit. Nec multo post Cabotos anno nimirum 1500 Gaspar Corterealis Lusitanus easdem terras Regis Lusitaniæ jussu visitavit, & ulterius detexit.) Sed Novæ Franciæ nomen hisce regionibus impositum, quia Franci omnium primi in interiora penetrarunt, & coloniis aliquot auctoritate regia deductis, ut suam occuparunt.

Situs. Inchoabimus autem ab Insula *Terra Nova*, quæ ad arctum quidem angusto freto à Continente Septentrionalis Americæ dividitur, sinui sive mediterraneo mari, quod vulgo S. Laurentii vocant ad ortum objecta, inter quadragesimum sextum & quinquagesimum tertium latitudinis Septentrionalis gradus: &, si Gallicus scriptor anonymus apud Ramusium recte observavit, ad quadragesimum longitudinis Occidentalis gradum; (mensura longitudinis ab Insulis promontorii Viridis producta) ita ut promontorium illius Orientalius, *Cap de Raz* vulgo, à Diepa Galliæ urbe maritima septingentis & sexaginta leucis recta pene linea distet. Ad Orientem & Meridiem à vasto Oceano Septentrionali pulsatur.

Cœli solique qualitas. De cœli solique qualitatibus & conditione, varii varia & diversa tradiderunt. Stephanus Parmenius Budæus, cum nobilissimo Equite Anglo Humfredo Gilberti ad hanc insulam profectus, in Epistola sua ad Richardum Hackluytum in hunc modum de illa scribit: Terra universa montana & sylvestris; arbores ut plurimum pinus, eæ partim consenuere, partim nunc adolescunt; magna pars vetustate collapsa, & aspectum terræ & iter euntium ita impedit, ut nusquam progredi liceat: Herbæ omnes proceræ, sed raro à nostris diversæ. Natura videtur velle niti

etiam ad generandum frumentum: invenerunt enim gramina & spicas in similitudinem secales; & facile cultura & satione in usum humanum assuefieri posse videntur. Rubi in sylvis vel potius fraga arborescentia magna suavitate. Vrsi circa tuguria nonnumquam apparent & conficiuntur; sed albi sunt, ut ex pellibus conjicere licuit, & minores quam Europæi. Populus an ullus sit in hac regione, incertum est, nec ullum vidi qui testari posset. Et quis quæso posset, cum ad longum progredi non liceat? nec minus ignotum est, an aliquid metalli subsit montibus; causa eadem est, etsi adspectus eorum mineras latentes præ se ferat. Angli Admiralio authores fuerunt sylvas incendere, quo ad inspiciendam regionem spatium pateret: nec displicebat illi consilium, si non magnum incommodum allaturum videretur. Confirmatum est enim ab idoneis hominibus, cùm casu quopiam, in alia nescio qua statione, id accidisset, septennium totum pisces non comparuisse, exacerbata maris unda, ex terebinthina quæ conflagrantibus arboribus per rivulos diffluebat. Cælum hoc anni tempore (scribebat autem mense Augusto) ita fervidum est, ut nisi pisces, qui arefiunt ad solem, assiduo invertantur, ab adustione defendi non possint. Hyeme quam frigidum sit, magnæ moles glaciei in medio mari docuerunt. Relatum est à comitibus, mense Majo sexdecim totos dies se inter tantam glaciem hæsisse, ut sexaginta orgyias altæ essent insulæ; quarum latera Soli apposita quum liquescerent, libratione quadam totam molem ita inversam, ut quod ante pronum erat, supinum evaderet, magno præsentium discrimine, ut consentaneum est. Aër in terra mediocriter clarus est: ad Orientem supra mare perpetuæ nebulæ; & in ipso mari circa Bancum (sic vocant locum ubi quadraginta leucis à terra fundus attingitur & pisces capi incipiunt) nullus ferme dies absque pluvia. Hæc ille. Verum Richardus Whitburnus Anglus, libello de hac insula edito, testatur: Aërem hujus insulæ saluberrimum esse, non modo æstivis mensibus, sed etiam hybernis: solum fertile in imis convallibus & ad montium radices, ita ut æstate sponte sua non modo lætissima gramina, sed & varias fruges progeneret, pisa nimirum viridia & vicias, quæ magnitudine & salubritate cum Anglicanis certent: fraga autem rubra atque alba, uvas crispas & consimiles frutices maxima copia nutriat; nec fructiferarum arborum inopem esse, quum pira, cerasa & avellanæ multis locis reperiantur. Herbarum insuper salubrium perfœcundam esse, petroselini, majoris minorisque acetosæ & similium olerum. Florum item elegantissimorum feracem, rosarum præsertim mira colorum vicissitudine & singulari

odorum suavitate; denique & medicinales herbas atque radices gignere, experientia comprobatum; quæ omnia perfœcundi & feracissimi soli indicia sunt. Frumentum ab illis qui hic hybernarunt satum, non modo lætissime adolevit, sed & uberes fruges tulit. Inter sylvestria animalia, lepores, vulpeculæ, castores, ursi, lupi, sciuri ab ipso nominantur, & similia ad usum & emolumentum hominum nata.

Aves. Maxima hic omnis generis avium abundantia, tam aquatilium quam sylvicolarum; Anseres, anates & penguini Europæis penitus ignoti, (de quibus alibi dicemus) columbæ, perdices, lusciniæ, majores minoresque accipitres, aliaque. Aquarum dulcium scaturigines innumeræ: tota denique Insula multis amnibus, torrentibus, rivulis est intersecta, qui optimos pisces nutriunt, inter quos salmones, anguillæ, & imprimis trutæ excellunt: mare itidem, quod circumluit, mire piscosum: Sinus, portus, stationesque optimos cancros, musculos & alios crustaceos & testaceos pisces subministrant. Sylvestrium arborum magna varietas, celsissimæ piceæ, pinusque betulæ, pluresque aliæ per immanes saltus & opacos lucos sparsæ; & ignium pabulo & navibus, ædificiis, cæterisque humanis usibus idonea materies.

Hyberna frigora supra climatis modum intensiora, duabus potissimum causis à Withburno imputantur, immensis glaciei molibus, quæ ab Arcto in hæc littora hibernis mensibus propelluntur; & sylvarum densitati, quæ solum non modo ita opacant, ut Solis radii ad illud pertingere & reflecti haudquaquam possint, sed etiam multos vapores & nebulas generant, quibus hæc insula supra modum obnoxia est: atque hisce incommodis quum obviam iri posse existimet, si sylvæ cædantur, & solaribus radiis ad solum liber aditus aperiatur, vero consentanea videtur sentire.

Sed nec frigus omnibus annis æquale, nam qui anno 1611 hic hybernarunt, testantur se Octobri & Novembri & bona parte Decembris vix ullum frigus sensisse, reliquis hybernis mensibus usque ad medium Martii modicum gelu; & ventos ab Occidentali plaga crebrius, rarius ab aquilonari spirantes observasse.

Hæc Insula ab Anglis, uti apparet, primum inventa; à Gallis è Britannia & Normannia anno 1504 cœpit adiri, primum quidem ea parte, qua Austrum spectat, inter duo promontoria *de Raz* & *Britonum*: mox etiam qua boream adspicit ultra promontorium de *Bona vista* ad fretum usque quod vulgo *Golfo de Chateaux* appellant: Orientale latus Lusitani primum, mox etiam cæteræ Europæ gentes frequentarunt.

Portus & stationes Insulæ omnibus nationibus æqualiter hactenus patuerunt, quæ statis anni tempestatibus huc se solent recipere, ut pisces haud longe à littore captos ad solem indurent & exsiccent: certis autem quibusdam legibus & institutis, quæ & consensu sunt firmata, & ut plurimum ultro ab omnibus servantur, inter se congruunt: quorum potissimum est, ut quem quisque locum præceperit, illum teneat; ibidem inventis tuguriolis aliisque machinis illo anno utatur ut suis: sunt & alia quæ consulto prætereo. Tentatum quidem aliquoties ab Anglis hanc Insulam proprii juris facere, imposito cæteris gentibus vectigali, & latis quibusdam legibus de Religione, & obsequio Regibus Angliæ præstando; præsertim anno 1583, quo Humfredus Gilberti, Eques, hanc in suam & Regum Angliæ possessionem vindicavit, & colonias eo deducere proposuit: verum quum ipse in reditu una cum celoce sua ab Oceano esset absorptus, nihil tum ultra actum, & piscatoribus pristina libertas mansit. Denuo anno 1608 Angli, Ioanne Gujo Bristoliensi ductore, statas sedes in hac insula fixerunt, ad sinum Conceptionis, quæ aliquot annis ibidem perstiterunt.

Incolarum habitus & mores. Quicunque nuper de hac insula scripserunt, magno consensu testantur, Orientalem & Meridionalem illius plagam nullis hominibus habitari, sed omnes incolas barbaros ad Occidentalem & borealem partes incertis sedibus vagari. Asperi atque inculti, nulla penitus religione in Deum, nullo politico regimine inter se, ferarum magis, quam hominum more agunt; barbaris qui in continente versus Septentriones degunt, habitu atque victu ita per omnia similes, ut minime dubium sit, ex illis ortos huc aliquando commigrasse. Cæterum Galli atque Hispani, qui quotannis fretum S. Laurentii ingrediuntur, balænarum capiendarum gratia, & ad oram Occidentalem hujus insulæ se applicant, testantur hos barbaros ad ministeria Europæis præstanda satis promtos esse; pertenui enim victu & exigua admodum mercede conductos, utrisque in balænis concidendis, eviscerandis, coquendis indefesso labore singularem operam præstare. Statura corporis sunt mediocri, capillis nigris, lata facie, simis naribus, grandibus oculis; mares omnes sunt imberbes: uterque sexus non modo cutem, sed & vestimenta rubrica quadam tingit, quæ ex pellibus marinorum luporum barbara industria consuunt. Mapalia quædam atque humiles casas incolunt è lignis in orbem dispositis & in fastigio conjunctis, quæ ferarum tergoribus aut piscium exuviis circumquaque adversus aëris injurias & pluvias contegunt: focum in medio tuguriorum struunt, cui noctu atque interdiu, quum lubet, humi prostrati accubant. Cymbæ ipsis ex corticibus arborum compositæ, viginti ut plurimum pedes longæ, quinque aut circiter latæ, & semilunæ in modum, ad proram atque puppim erectæ atque incurvæ, quinque ad summum vectorum capaces; illis utpote levissimis undas summa velocitate secant, easdem quum opus fuerit humeris gestant; nam ne statis quidem sedibus se continent, sed vagi Nomadum instar sæpius habitationes mutant, prout illos aut necessitas cogit, aut commoditas invitat. Arma ipsis sunt arcus & sagittæ, lapillis quibusdam præacutis, aut ossiculis asperatæ. Olim quoque ad australem plagam, ubi multo amœnior & opportunior habitatio est, haud multum dissimilis gens sedes fixerat, verum Europæorum, ut verisimile est, consuetudinem abhorrens aut pertæsa, ad interiora & ulteriora se recepit: Etenim Anonymus Gallicus scriptor, cujus ante meminimus, qui scripsit anno 1539,

G3410 1662 B5

Nr 21